

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Στέλλα Βιολάντη

Ισαβέλλα

A

Ήταν εποχή, που οι υπάλληλοι του Αγγλικού Τηλεγραφείου έπαιζαν, στη μικρή εκείνη πόλη, ρόλο χρυσής νεολαίας. Παιδιά καλών οικογενειών οι περισσότεροι, χωρίς ανάγκες, εξόδευαν τον μικρό τους μισθό σε λούσα και σε διασκεδάσεις. Στην ενδυμασία και στους τρόπους, οι δυο ή τρεις ξένοι τηλεγραφηταί, νεαροί Άγγλοι, εύσωμοι και ροδοκόκκινοι, εχρησίμευαν ως υπόδειγμα στους ντόπιους. Τα ίδια κομψά και πλατιά κοστούμια, τα ίδια παράξενα καπέλα, τα ίδια χρωματιστά υποδήματα, οι ίδιες σκερτσόζικες γραβάτες, και πάντα στην κομπότρυπα ένα λουλούδι φανταχτερό. Τους σχετικώς ευπόρους προσπαθούσαν να μιμούνται και οι πτωχότεροι συνάδελφοι. Έτσι ολόκληρο το σωματείο σκορπούσε μια λάμψη, που είχε την ιδιότητα να τραβά κάθε πεταλούδα ή πεταλουδίτσα, και το γυναικείο όνειρο των δεκαοκτώ και είκοσι χρόνων ήταν εκεί ο «άγγελος» τηλεγραφητής, όπως εδώ στις Αθήνας ο Εύελπισ ή ο Δόκιμος.

Τις περισσότερες επιτυχίες μετρούσε ο Χρηστάκης Ζαμάνος. Δεν ήταν ο πιο όμορφος, ούτε ο πιο πλούσιος. Μελαχρινός πολύ, με παχιά χείλη, με κάτασπρα δόντια, με σγουρά κατάμαυρα μαλλιά, αμούστακος σχεδόν, ψηλός και ατελείωτος, καθώς εφορούσε την αγγλική του

φορεσιά, έμοιαζε λιγάκι με εξωτικό ημιάγριο, που επολιτίστηκε τώρα – ύστερα από Άγγλους. Σου είχε όμως μια γλύκα, μια χάρη ο μασκαράς! Το γέλιο του μάλιστα –ένα χαμόγελο παιδικό, γεμάτο καλοσύνη κι αθωότητα– έσταζε μέλι και κατακτούσε κόσμο. Τον αγαπούσαν όλοι, χωρίς να ρωτά κανείς τι ήταν από μέσα. Οι γυναίκες, μικρές, μεγάλες, ετρελαίνοντο να τον βλέπουν· τα ματάκια εγλάρωναν ερωτικότερα μόλις τον αντίκριζαν στον περίπατο, και οι τσέπες του χαϊδεμένου ήσαν πάντα γεμάτες ραβασάκια, από τα πιο παρθενικά και δειλά ως τα πιο τολμηρά και ξετσιπίωτα.

Η Στέλλα, η μεγαλύτερη κόρη του Παναγή Βιολάντη, τον εκοίταζε αδιάφορα. Δεν είχε τόση φιλοδοξία αυτή· δεν έβαλε ποτέ με τον νου της να κατακτήσει νέο, που καθημιά τον ήθελε και του το έδειχνε. Έπειτα είχε και την υπερηφάνεια του το καλό κορίτσι. Δεν θα καταδέχεται ποτέ να γίνει μια απ' τις πολλές. Ν' αγαπηθεί από έναν άνθρωπο αληθινά, να τον αγαπήσει αληθινότερα, να της τον δώσει με την ευχή του ο πατέρας της και να ζήσουν ευτυχισμένοι, αυτό, ναι, ήταν τ' όνειρο της. Κι εννοούσε ότι ο άνθρωπος αυτός δεν ήταν, δεν μπορούσε να είναι ο Χρηστάκης Ζαμάνος· γι' αυτό, αν και τον ε γνώρισε λιγάκι, αν και της άρεσε κατά βάθος, εξακολουθούσε να τον κοιτάζει αδιάφορα. Όποτε την εχαιρετούσε στον περίπατο, η Στέλλα ανταποκρίνεται με όλη τη σοβαρότητα και την αξιοπρέπεια –και κάποτε που εκάθισε δίπλα της στο ζαχαροπλαστείο, σύμπτωση βέβαια– δεν εγύρισε να τον κοιτάξει ούτε μία φορά.

Δεν ήταν σε θέση να το εξηγήσει αυτό ο Ζαμάνος, και το παρεξήγησε· το επήρε για περιφρόνηση· ο εγωισμός του χαϊδεμένου επληγώθηκε, κι από την ημέρα εκείνη η Στέλλα Βιολάντη του εκαρφώθη στα καλά.

«Άσε την κι εγνωια της» είπε σ' έναν φίλο του, στον Άγγλο Στέφενσον «άσε την και θα την κάμω εγώ να βουρλιστεί!».

Η αλήθεια είναι, ο κατακτητής εδυσκολεύτηκε. Κάθε τρόπο μετα-

χειρίστηκε για να της δείξει αγάπη, για να την πείσει ότι αυτήν προτιμά απ' όλες· αλλά η Στέλλα άργησε να το καταλάβει, και προπάντων άργησε να το πιστέψει.

Επιτέλους εδέχτηκε κι ένα γράμμα του. Της το έβαλε με τρόπο στο χέρι τη βραδιά που είχαν πάει με τις βάρκες στο Κρυονέρι, μια μεγάλη παρέα. Της ήλθε, αλήθεια, να του το δώσει πίσω· αλλά τα έχασε, έτρεμε όλη, δεν ήξερε πώς να το κάμει χωρίς να εκτεθεί. Κι έτσι, για να μη γίνει σκάνδαλο, το έχωσε στην ασημένια της ζώνη, με την απόφαση να του το γυρίσει αλλιώς, χωρίς καν να το ανοίξει...

Όσοι να φτιάσει στο σπίτι της, άλλαξε λίγο τη γνώμη· έπειτα έτυχε κι ένας άλλος πειρασμός: το γράμμα ήταν ανοικτό, χωρίς φάκελο.

Εκλείστηκε στην καμαρούλα της, αργά, και πριν γδυθεί, το εδιάβασε. Πόσες φορές; Ούτε κι εκείνη δεν ξέρει. Ξέρει μονάχα ότι όλο το κερύ του κομοδίνου της είχε καεί· το γαλάζιο κανδηλάκι που έκαιε στο κομό άρχισε να τσιτσιρίζει· από τις γρίλιες του παραθύρου θαμπόφεγγε το καλοκαιρινό γλυκοκάραμα· κι εκείνη ακόμα με το γράμμα στο χέρι, ντυμένη όπως ήλθε, ξέχωρ' από το ψάθινο καπελάκι και από την ασημένια ζώνη, που τα είχε πετάξει επάνω στο κρεβάτι...

Ε, ως την ώρα εκείνη η Στέλλα το είχε πιστέψει. Είχε και την υπερηφάνεια του το καλό κορίτσι. Και γιατί τάχα να μη την αγαπούσε αληθινά, κι αυτήν μονάχα, ο Χρηστάκης; Δεν της άξιζε μήπως; Δεν ήταν όμορφη; Δεν ήταν από σπίτι καλό; Δεν είχε προίκα μεγάλη; Και τι της έλειπε; Ποια ήταν η καλύτερή της;

Και με το χάιδεμα του ερωτικού γράμματος, με το ψιθύρισμα των γλυκών λόγων που πλημμυρούσαν το δωμάτιο ως με μουσική, εξύπνησε όλος ο εγωισμός της ωραίας και πλούσιας νοικοκυροπούλας, που στην κοινωνία εκείνη είχε αντίζηλες αρχοντοπούλες και κοντείνες. Κι εξύπνησε ευχάριστα πολύ, σ' ένα αίσθημα ικανοποίησης βαθιάς, που

ετόνωνε το παρθενικό σώμα, με όλη την εξάντληση της αγρυπνίας και της συγκινήσεως. Ω, ναι, την εξεχώρισε ο Χρυστάκης και την αγάπησε. Ήταν η Εκλεκτή.

Και με τη σκέψη αυτή, ανόρθωσε το κυπαρισσένιο ανάστημα, κι επρότεινε τα ώριμα στήθη, κι άνοιξε απλανή και ονειροπόλα τα χαριτοβλέφαρα μαύρα μάτια, κι εσήκωσε τα τورνευτά χέρια ως το κεφάλι, κι ετράβηξε τις μεγάλες φουρκέτες που της κρατούσαν τον κότσο, κι ετινάχτηκε με κίνημα ζώου ωραίου, υπερήφανου, κι άφησε να καταπέσει ως μαύρος χείμαρρος η άφθονη κόμη της... Έπειτα συνέπλεξε τα δάκτυλα από πίσω κι εστήριξε το ινίο στις παλάμες. Σ' αυτή τη στάση –ω, τι θαυμαστή που ήταν!– έμεινε ώρα πολλή.

Ήθελε, εκολακεύετο, ήταν ευτυχής να την αγαπά ο Χρυστάκης. Ξέρετε ότι άμα η γυναίκα θέλει, άμα δέχεται να την αγαπά ένας άνδρας, αυτό σημαίνει ότι τον αγαπά. Τέτοια είναι η αγάπη της από τη φύση, παθητική, και γι' αυτό ποτέ ή πολύ σπάνια έχει την πρωτοβουλία. Και τώρα η Στέλλα προσπαθεί, χωρίς κόπο, να θυμηθεί όλες τις λεπτομέρειες της εκδηλώσεως, όλην την ιστορία της συνεννοήσεως, τα μικρά επεισόδια των συναντήσεων, από μήνες τώρα, τα τρυφερά του βλέμματα, το επίμονο παρακολούθημα, τα διαφορούμενα μισόλογα – όλα, από τη στιγμή της πρώτης γνωριμίας με την τυπική άλλα χαριτωμένη υπόκλιση, ως τη θερμή χειραψία του αποψινού αποχωρισμού, στην αποβάθρα... Και τα παραμικρότερα, και τα πλέον ασήμαντα είχαν τώρα αμέτρητη βαρύτητα. Απορούσε κι αυτή η ίδια πώς τα ενθυμείτο με τόση διαύγεια· δεν ήξερε ότι της είχαν κάμει τόσην εντύπωση. Τον αγαπούσε, πριν να διαβάσει το γράμμα του;

Έπεσε να κοιμηθεί, αλλά ο ήλιος την ήβρε άγρυπνη. Πρώτη φορά της συνέβαινε τέτοιο πράγμα· ήταν ο πρώτος της έρωσ αυτός. Όταν εσπού-

δαζε στο Αρσάκειο της Κερκύρας, είχε ποθήσει ν' αγαπηθεί από έναν όμορφο μαθητή, που κάποτε τον έβλεπε· όμως ο εφηβικός της πόθος έμεινε πόθος κι εσβήστηκε, και μάλιστα χωρίς οδύνη, γιατί ο μορφονιός τα είχε προ πολλού με κάποια συμμαθήτριά της. Από την Κέρκυρα εγύρισε στην πατρίδα της, όταν έγινε δεκάξι χρονών. Τα κατόπι δύο τρία χρόνια επέρασαν έτσι, μ' ένα δυο πόθους επίσης μυστικούς, αδύνατους κι ακίνδυνους. Έπειτα, στην ηλικία των δεκαοκτώ χρονών, η Στέλλα έμοιαζε με μπουμπούκι που δεν είχε ανοίξει ακόμη τα φύλλα του. Μόλις τώρα, εδώ και λίγους μήνες, άρχισε ν' ακούει τη φωνή της σαρκός, τη φωνή της φύσεως, πλέον έντονη, πλέον επιβλητική, πλέον καταληπτή. Άρχισε να γνωρίζει τον εαυτό της η παρθένα. Οι μακριές και γλυκιές μελαγχολίες, οι απόκρυφοι στεναγμοί, τ' αναίτια δάκρυα, τα μυστικά ρίγη, τώρα είχαν έναν λόγο που δεν την διέφευγε. Το μπουμπούκι είχε ανοίξει κι εσκόρπιζε την ευωδιά των πρώτων ημερών. Και σ' αυτή την κρίσιμη στιγμή, εβρέθη εμπρός της ο Χρυστάκης. Όλη εκείνη η αδιαφορία, που αισθάνετο από υπερηφάνεια, όταν άκουγε τα ερωτικά του άθλα, όταν έβλεπε ότι τον ήθελαν όλες, εκάθη, μόλις ενόπσε κι επέστεψε αργά ότι ο Χρυστάκης αυτήν επροτιμούσε. Κι αυτή η ίδια η υπερηφάνεια την έκαμε τώρα ν' ανταποκριθεί με προθυμία, να τον αφήσει να ενσαρκώσει αυτός τους πόθους της – να τον αγαπήσει.

Εδίστασε ακόμη, αλλά του έγραψε.

Μια κόλα χαρτιού φυσική, μικρούλα, με μια κομψή μαργαρίτα στην κόχη, με λίγα λόγια ανοικτογραμμμένα που εγέμιζαν όλη τη σελίδα – τέτοιο ήταν το πρώτο της και το τελευταίο ερωτικό γράμμα.

Και του έγραφε:

«Ναι, Χρυστάκη μου, σ' αγαπώ κι εγώ, σ' αγαπώ όσο δεν φαντάζεσαι, όσο δεν μπορείς να φαντασθείς. Είμαι δική σου. Αγάπα με. Η Στέλλα σου».

Και το άλλο βράδυ, σύμφωνα με την παραγγελία του, του το έριξε από το παράθυρο.

Αυτό ήταν όλο το έγκλημά της.

B

Δεν περιγράφεται η χαρά του Χρυστάκη Ζαμάνου, όταν έλαβε το γράμμα. Το έδειξε «υπό εχεμύθειαν» στους μισούς συναδέλφους του, το είπε στους άλλους μισούς, και για πολλές ημέρες το κομψό σωματείο των τηλεγραφητών δεν είχε άλλο θέμα ομιλίας. Αλήθεια, ήταν λιγάκι παράξενο: Η Στέλλα που δεν ακούστηκε ποτέ; Η Στέλλα που δεν εκοίταξε κανένα; η Στέλλα που επεριφρονούσε ακόμα και αυτόν; Α, ο Χρυστάκης είχε όλο το δικαίωμα να καυχάται, κι εκαυχάτο όσο μπορούσε.

Ο Στέφενσον, ο άγγλος τηλεγραφητής, ο πρύτανης να πούμε του σωματείου, ανέλαβε να δώσει στον ευτυχή συνάδελφό του μερικές συμβουλές, χρήσιμες για την περίπτωση:

«Και τώρα τι σκοπεύεις να κάμεις;» του είπε. «Να μ' αγαπάς να σ' αγαπώ, για να περνούμε τον καιρό», όπως με τις άλλες; Α, μπα, μπα! Τέτοιο κορίτσι δεν το βρίσκεις κάθε μέρα. Όμορφη, φρόνιμη, κι εκατό χιλιάδες προίκα το λιγότερο... Ψέματα; Πρέπει να ωφεληθείς από την ευκαιρία και να τη γυρέψεις σε γάμο· γρήγορα μάλιστα, πριν να κρυώσει το πράγμα».

«Αλήθεια λες, μα πώς να κάμω;»

«Να γράψεις ένα γράμμα του πατέρα της· στην Αγγλία εμείς έτσι κάνουμε».

Του καλάρωσε αυτό του Ζαμάνου, και αν δεν εταίριαζε με τις συνήθειες του τόπου –όσο δεν εταίριαζαν και οι γκέτρες που φορούσε–, πιάνει και κάνει μια γραφή στον γέρο Βιολάντη, και κοντολογίς του γυρεύει τη θυγατέρα του.

Χμ! Τώρα είναι που δεν περιγράφεται ο θυμός και η απελπισία του Παναγή Βιολάντη, όταν έλαβε αυτό το γράμμα!

Πολύ παράξενος άνθρωπος ο Παναγής Βιολάντης, ο μεγαλέμπορος. Όση γλύκα και καλοσύνη έδειχνε το πρόσωπό του, με τα μαύρα μπαρμπετόνια, το αιώνιο χαμόγελο και τα χρυσά γυαλιά, τόση σκληρότητα κι εγωισμό έκρυβε μέσα στην ψυχή. Ήξερε να φορεί στην εντέλεια την προσωπίδα του καλού, και για τέτοιον τον είχε ο κόσμος· κατά βάθος όμως δεν υπήρχε στη χώρα πιο απότομος άνθρωπος. Σίδερο τυλιγμένο με μπαμπάκι ο χαρακτήρας του· κι έφτανε να έλθεις σε κάπως στενότερη συνάφεια μαζί του, για να αισθανθείς όλη του την τραχύτητα.

«Τι λέω - λέει;!» εφώνασε, άμα ετελείωσε το γράμμα του Ζαμάνου.

Το μέτωπό του εζάρωσε, τα ματόφρυδα εσκεπάστηκαν με μαύρο σύννεφο, και από τα χρυσά γυαλιά εξέφυγε η πρώτη αστραπή.

Όλο σχεδόν εκείνο το πρωί δεν έκανε άλλο παρά να σουλατσάρει στο γραφείο του και να παραμιλεί. Μέσα στο στενό εκείνο τετράγωνο, το χωρισμένο με κίτρινα κάγκελα, έμοιαζε αληθινά θηρίο μέσα σε κλουβί.

«Τι λέω - λέει;! Ο γιος του Ζαμάνου, ο ψωρίτης του ψωρίτη, ο παλιοπλεγραφήτης, ο καϊδεμένος, επήρε το αντιζάρντο να μου γυρέψει τη θεγατέρα μου, εμένανε; Και τι εστοχάστηκε; Πως γιατί φορεί γκέτρες και φιορά, θαν του δώσω υπόληψη εγώ, ο Βιολάντης, θα τον κάμω γαμπρό; Πφφ! Κρίμα στα μπρόκολα! Μα δεν με γνοιάζει τόσο γι' αυτό...

Θαν του εμπνούσα εγώ δυο λόγια φυτευτά και δεμένα, και θαν τον έβανα στη θέση του αμέσως. Μα εκείνο το άλλο... το άλλο! “Τολμώ να ελπίσω, ή μάλλον είμαι εις θέσιν να σας διαβεβαιώσω, ότι η θυγάτηρ σας δεν θα είπει όχι, αν σεις ειπείτε ναι”. Βα μπένε! Μα πώς το ξέρεις του λόγου σου; Την ερώτησες, μωρέ; Τση το είπες... σου το είπε; Ω, υποψία φριχτή! Μην ελπομόνησε η Στέλλα τίνος είναι θεγατέρα; Μην εκαταδέχτηκε να δώσει ακρόαση σε τέτοιο ρεντίκολο; Μην έκαμε... Ω, φριχτή, φριχτή υποψία! Μα τον Άγιο και μα τον Σταυρωμένο, αν ανακαλύψω τίποτα τέτοιο, θα την σκοτώσω!»

Και τότε ο Βιολάντης έκαμε αυτόν τον συλλογισμό, που τιμά πραγματικώς τη μεγαλοφυΐα του:

«Για να μου γράψει αυτός, παναπεί πως τα γράμματα τα έχει εύκολα, και θα της έγραψε και για να μου γράψει πως “είμαι εις θέσιν να σας διαβεβαιώσω...” παναπεί πως η Στέλλα ή του είπε κανένα λόγο, ή... ή... ή του έγραψε. Ω, συφορά τση και μαυρίλα τση! Μπόγιας θα γενώ!»

Επλησίαζε μεσημέρι, όταν άρπαξε το καπέλο του, έδωσε βιαστικός μερικές παραγγελίες, κι έφυγε τρεχάτος για το σπίτι. Του ήλθε μια ιδέα, κι ανυπομονούσε να τη βάλει σε πράξη.

Στο σπίτι εξαφνίστηκαν κάμποσο που τον είδαν ενωρίτερα.

«Πώς το 'παθες, Παναγή μου;» ερώτησε η γυναίκα του.

«Άφησέ με, γιατί σήμερα είμαι χαρούμενος... πολύ χαρούμενος».

Και πραγματικώς κατόρθωσε να δώσει στο πρόσωπό του μια λάμψη που εχαροποίησε όλο το σπίτι. Ποτέ η οικογένεια δεν εγευμάτισε φαιδρότερα. Οι μικρές μάλιστα, η Κατίνα και η Νένε, εκάλασαν τον κόσμο.

«Ε, ψυχία!» εφώναζεν ο Νταντής, ο μεγάλος γιος του Βιολάντη.

«Άφησέ τα τα παιδιά να κάμουν ό,τι θέλουν» έλεγε ο πατέρας «σήμερα είμαι για να 'μαι».

Περισσότερο δεν τον ερωτούσαν, γιατί ποτέ δεν είχε δώσει το θάρ-

ρος σε κανένα, ούτε στη γυναίκα του. Η Στέλλα όμως είχε κάποιο προ-
αίσθημα. Προχτές το βράδυ, που είχε πάει στο θερινό θέατρο με τη
θεία της, ο Χρυστάκης επρόφτασε να καθίσει λίγο κοντά της και να
της ψιθυρίσει: «Τώρα θα κάμω ό,τι πρέπει. Θα σε γυρέψω». Κι εκείνη
έκλινε το ωραίο κεφάλι, σαν να του έλεγε: «Ναι». Σήμερα λοιπόν, που
έβλεπε έτσι χαρούμενο τον πατέρα της, έλεγε μέσα της πως κάτι τέτοιο
συνέβη. Και να που ο πατέρας δεν τον άκουσε άσχημα... Ω, πώς εγλυ-
κοκτυπούσε η καρδιά της από χαρά, από ελπίδα, και πώς έλαμπαν τα
μεγάλα εκείνα μάτια, τα μαύρα, τα χαριτοβλέφαρα...

Απόφαγαν, και τα παιδιά ανέβηκαν απάνω.

Ο Νταντής βγήκε έξω. Στην τραπεζαρία δεν έμεινε τώρα παρά το
ανδρόγυνο, η Στέλλα και η θεία Νιόνια – μια μεγάλη αδελφή του Βιο-
λάντη, ανύπαντρη.

Ο Παναγής Βιολάντης εσκούπισε καλά καλά τα μουστάκια του με
την πετσέτα και είπε:

«Ε, λοιπόν, Στέλλα μου, τα συχαρίκια μου. Μια που τον θέλεις και
σου αρέσει, να τον πάρεις, παιδί μου, και να ζήσεις».

Ήλθε έξαφνα. Η Στέλλα εσπκώθη διαμιάς κι άνοιξε το στοματάκι
σ' έναν μορφασμό τρόμου, που λίγο έμοιαζε με χαμόγελο. Η όψη της
εχλώμασε, γιατί δεν εκοκκίνιζε ποτέ. Είχε την κάτασπρη, τη γαλατένια
σάρκα του κρίνου, και ήταν περισσότερο λουλούδι παρά άνθρωπος το
δροσερό και λευκό αυτό πλάσμα.

«Μα τι είναι; Τι εστάθηκε;» ερώτησε η Βιολάνταινα έκπληκτη, κοι-
τάζοντας κατάματα την κόρη της.

«Πώς; Δεν ξέρεις λοιπόν τίποτα;» είπε ο Παναγής. «Ναι, ο Χρίστος
ο Ζαμάνος μου έκαμε το ονόρε να μου γυρέψει τη Στέλλα, και με βεβαι-
ώνει πως ό,τι και η Στέλλα, λέει, δεν θα πει όχι... Με άλλους λόγους, τα
ψήσανε, καψογυναίκα, και συ αγρόν ηγόρασες! Αλλά δεν με γνοιάζει!

Χαλάλι τους! Ο Χρυστάκης είναι καλός και άξιος, και, όπως εφάνηκε σήμερα, τίμιος νέος... Με την ευχή μου, παιδιά μου! Τι να σου πω! Εγώ πάντα το είχα στην καρδιά μου αυτό το παιδί...»

«Κι εγώ, Παναγή μου, κι εγώ! Σου ορκίζομαι...» εφώναξε η Βιολάντινα, και διεκόπη από την πολλή συγκίνηση.

«Ήτανε από τον Θεό, γυναίκα» εξηκολούθησε ο Παναγής. «Θα μου πεις, είναι φτωχός' μα τι με τούτο; Εμείς είμαστε πλούσιοι και φτάνει... Καλή φαμίλια, καλός άνθρωπος, αυτό κοιτάζω εγώ. Για τ' άλλα δεν δίνω ένα λεφτό... Τώρα, θα πάω να τον έβρω, ναν τα τελειώσουμε με το καλό. Ε, Στέλλα;! Τι λες; Μίλα το λοιπόν! Πρέπει να το ακούσω και από το στόμα σου... Μίλα!»

«Αν είναι με το θέλημά σας» εψιθύρισε η Στέλλα.

Ω, με τι κόπο κατόρθωσε να βγάλει φωνή. Της εφαινετο ότι βλέπει όνειρο...

«Α, κατεργάρα! Κατεργάρα!!!» ανέκραξε ο Βιολάντης με τον φαιδρότερο, τον ενθαρρυντικότερο πατρικό τόνο. «Κάνεις τώρα και νάζια, ε; Έλα, έλα, άφνσέ τα αυτά, και κόπιασε εδώ να φιλήσεις το χέρι του πατέρα σου...»

Κι έξαφνα διακοπόμενος, αποσύρων το χέρι και αλλάζων ύφος, ως να του ήλθε αστεία και παράξενη ιδέα:

«Μα δε μου λες, Στέλλα, πώς τα εφτιάξατε σεις; Έλα, μην ντρέπεται. Τελειωμένα πράγματα τώρα. Θέλω να τα ξέρω όλα σαν πατέρας... Πες μου, σου έγραψε;».

Στην πρώτη ερώτηση, η Στέλλα δεν εμίλησε λέξη. Ο πατέρας επέμεινε κι εκείνη εγέλασε. Στην τρίτην ερώτηση, το είπε.

«Μπα! Μπα!» εκάγχασε ο Βιολάντης, προσποιούμενος την πιο τρελή χαρά. «Και θα του έγγραφες βέβαια και συ... ή του απάντησες στοματικώς; Στοματικώς, ε;»

Και το είπε τόσο χαϊδευτικά, τόσο γλυκά, ώστε από τον νου της Στέλλας όχι μόνο δεν επέρασε η παραμικρή υποψία, αλλά κι εξεθαρρεύθη, εξεγελάσθη στη χαρά της μέσα και στην ευτυχία της, να πει πράγμα, που αν την ερωτούσαν λιγάκι σοβαρότερα, δεν θα το έλεγε ποτέ.

Εντωμεταξύ ο Βιολάντης είχε σπκωθεί και την είχε πλψισιάσει.

«Ναι, του 'γραψα κι εγώ δυο λόγια...»

Δεν έσωσε να τελειώσει.

«Άτιμη!» εβρυχήθη ο Παναγής Βιολάντης.

Η μάσκα έπεσε κάτω και το πρόσωπό του εφάνη φοβερό, πανάγριο. Τα σύννεφα τα μαύρα, που είχαν πικνωθεί στα ματόφρυδα, άρχισαν μονομιás να τοξεύουν κεραυνούς.

Μπαμ, ένας μπάτσος δεξιά! Μπαμ, άλλος μπάτσος αριστερά! Έπειτα μια κλοτσιά στην κοιλιά, και η Στέλλα κάτω, μισή στο πάτωμα, μισή στον καναπέ.

Ήταν μια στιγμή καταπλήξεως, που δεν εκουήθη κανείς. Και ο ίδιος ο Βιολάντης, θα έλεγες, ετρόμαξε για ό,τι είχε κάμει. Έπειτα, η θεία Νιόνια εκτύπησε τα χέρια κι εξεφώνισε βραχνά: «Οιμέ!».

Συγχρόνως η Βιολάνταινα, χλωμή σαν πώμα, εοπκώθη κι έτρεξε να μπει στη μέση.

«Άσ' τη! Άσ' τη... μη συγχύζεσαι τώρα, Παναγή μου! Μη!»

Τα έλεγε σιγά, πνιχτά, να μην ακούσουν, να μην καταλάβουν τίποτα οι άλλοι. Και αυτός ο φόβος εκυριάρχησε όλη τη σκηνή. Το πρώτο κίνημα της Στέλλας ήταν να διορθώσει την ανώμαλη θέση, που της είχε δώσει η πατρική βία. Ο Παναγής είχε κρατήσει λιγάκι τη φόρα των μπάτσων του, για να μην αντιπχύσουν, και ίσως γι' αυτό είχε καταφύγει ύστερα στην κλοτσιά, την πλέον αθόρυβη. Η Νιόνια έριχνε περίτρομα βλέμματα στις πόρτες. Και το πρόσωπο της Βιολάνταινας εξέφραζε μοι-

φή αγωνιώδη, σύσταση απελπισμένη: Για τ' όνομα του Θεού! Σιγά! Θα μας ακούσουν!

«Τώρα θα πάω να λογαριαστώ μ' εκείνον» είπε αμέσως ο Παναγής «και ύστερα έχω καιρό να σε συγυρίσω εσένανε!»

Άρπαξε το καπέλο του, εμυρμούρισε ακόμα μερικά, κι echύθη έξω.

Το κουδούνι της θύρας ήταν γι' αυτόν σαν ένα σύνθημα. Εφόρεσε αμέσως τη μάσκα του κι επροχώρησε τον δρόμο ήσυχος, γελαστός, γλυκός, ως να μη συνέβη τίποτε.

Η Στέλλα είχε απομείνει εκεί, ως παράλυτη. Δεν έκλαιγε, γιατί δύσκολα είχε τα δάκρυα από μικρή· η θλίψη της ήταν πάντα ξερή, βουβή, υπερήφανη. Αλλά τα χαρακτηριστικά της είχαν αλλοιωθεί, και το χρώμα του κρίνου ήταν τώρα πελιδνό· και τα μάτια της, απλανή, τρομαγμένα, κοιτάζαν επίμονα στο κενό· και τα χέρια της έτρεμαν, και σπασμός νευρικός κάθε τόσο της ανοιγόκλεινε τα χείλη απότομα και της ετράνταζε το σώμα ολάκερο.

«Καλά σου έκαμε!» είπε η Βιολάνταινα, η οποία ήτο πάντα σύμφωνη με τον άνδρα της και αυστηρή στα παιδιά της. «Μια και του έδωκες θάρρος να σου γράψει, έπρεπε να δείξεις το γράμμα της μάνας σου. Έτσι πάνε και γράφουνε σ' έναν ξένο νέο; Καλά σου έκαμε!»

Η θεία Νιόνια δεν έβγαζε άχνα.

Τη στιγμή εκείνη άνοιξε η θύρα και μπήκε η υπηρέτρια.

Η Στέλλα εξαφνίσθη, εσοκώθη βιαστική, έφερε το χέρι στα μαλλιά, ως για να τα σιάξει, κι είπε με τη συνηθισμένη της γαλήνη:

«Σήκωσε τα φλιτζάνια!»

Και η προσπάθεια αυτή του υπερήφανου πλάσματος, που έπνιγε τον πόνο του για να κρατήσει τη θέση του στους ταπεινούς, εγέμισε δάκρυα τα μάτια της θείας Νιόνιας.

Ήταν τα πρώτα, που επροκαλούσε η πολυδάκρυτη τραγωδία.

Στέλλα Βιολάντη Ισαβέλλα

Ψυχή του θρήνου, του μαρτυρίου και της θυσίας, έγραψε ο Κωστής Παλαμάς για τη Στέλλα Βιολάντη, την ηρωίδα του Ξενόπουλου που εξυψώνεται στα όρια του ιδανικού, γιατί θέλησε να ζήσει μια ζωή διαφορετική από την άπνοη και τετριμμένη που ζουν όλοι γύρω της.

Η όμορφη και ξεχωριστή Στέλλα Βιολάντη είναι ερωτευμένη με τον γοητευτικό και περιζήτητο Χρηστάκη Ζαμάνο που δουλεύει στο αγγλικό τηλεγραφείο. Όταν ο πατέρας της, ένας από τους ισχυρότερους άντρες της Ζακύνθου, μαθαίνει ότι εκείνη έστειλε μια επιστολή στον Χρηστάκη ανταποκρινόμενη στον έρωτά του, τη φυλακίζει στη σοφίτα του σπιτιού, περιμένοντας να αλλάξει γνώμη και να υπακούσει στο θέλημά του. Όμως η Στέλλα δεν υποχωρεί, δηλώνοντας πως προτιμάει να χάσει τη ζωή της παρά να απαρηνηθεί τον Χρηστάκη...

Η ζωή παρουσιάζει συχνά συμπτώσεις εκπληκτικές. Από μια τέτοια πηγάζει κι η τραγωδία της Ισαβέλλας. Ο Έννερης που την αγαπά και τη διεκδικεί με πάθος ερμηνεύει την τραγωδία αυτή ψυχρά, φιλοσοφικά, σαν μια φυσική, λογικότατη συνέπεια προηγούμενων περιστατικών. Ο Ερμάννος πάλι, που η σύμπτωση τον πλήττει όσο και την Ισαβέλλα, βλέπει σ' αυτήν ένα θαύμα, δάκτυλο θείο, εκδικητικό. Όταν τα σκοτεινά οικογενειακά μυστικά έρχονται στο φως ένα ένα, η Ισαβέλλα, πολιορκημένη και από τους δύο, θα χρειαστεί να διαλέξει τη λύση: τη μελλοντική ευτυχία της ή τη θυσία.

